№ 2. 1929 m. gruodžio 15 d. I metai.

VILNIAUS ŽODIS

VISUOMENĖS LAIKRAŠTIS

EINA PROTARPIAIS KAS DVI SAVAITI.

PRENUMERATA: metams 4 auks., 1/2 metų 2 auks.., 1/4 met. 1 auks. ATSKIRO NUMERIO KAINA 20 sk.

REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: Wilno, Ludwisarska 8 — 12.

Kokios srovės žmonės stovi prie mūsų visuomenės vairo?

Kaip pranešė „Vilniaus Rytojus", Laikinojo Vilniaus Lietuvių Komiteto pirmininkas pareiškęs Varšuvoj Lenkijos mažumų atstovų susirinkime,[1]) kad L. V. L. Komitetas atstovaująs visas Vilniaus krašto lietuvių tautines sroves; jis pats, kaip ir visi lietuviai, esą demokratai. Kadangi L. Viln. Liet. Komitetas elgiasi visai nedemokratiškai, jau dveji metai nedaro rinkimų, neduoda visuomenei jokios apyskaitos, kadangi iš jo yra išėję visi pažangieji ar kairieji nariai, tai Laik. Komiteto pirmininkas neturėjo ir neturi jokios teisės daryti tokių pareiškimų. Visa eilė įvykių ir reiškinių rodo, kad Komitetas neturi ne tik visos, bet ir daugumos visuomenės pasitikėjimo: prieš komiteto proteguojamą laikraštį buvo viešų protestų; iš komiteto narių bei jų šalininkų nė vienas nebuvo išrinktas Lietuvių Mokslo Draugijos valdybon, o tame susirinkime dalyvavo didelė mūsų krašto inteligentų dauguma, o komiteto nariai ir jų šalininkai plačiai varė agitaciją ir savo kandidatūras statė; pažangiųjų lietuvių laikraščiai „Vilniaus Šviesa", „Tiesos Žodis" ir dabar „Vilniaus Žodis" turėjo ir turi gana daug skaitytojų ir pritarėjų.

Kokios gi vis tik srovės žmonės stovi dabar prie mūsų visuomenės vairo? „Tiesos Žodyje" buvo rašyta (ir nieks tos žinios neneigė), kad dabartinis Laik. Komiteto vice-pirmininkas, kuris plačiai buvo žinomas, kaipo krikščionių demokratų ir ateitininkų veikėjas, 1927 metais Laikinojo Komiteto visumos posėdyje savo vienminčių vardu pasiūlė dabartinio Laik. Komiteto pirmininko kandidatūrą į Lenkijos Seimą bei Senatą. „Vilniaus Rytojus" nesenai rašė, kad Vilniaus lietuvių visuomenės dalies protestas prieš tą laikraštį, tuo pačiu buvo nukreiptas ir prieš Laik. Komitetą, nors proteste komitetas ir nesuminėtas, tad aišku, kad to laikraščio redakcija laiko savo laikraštį Laik. Komiteto organu, tas gi laikraštis, kaip ir komiteto vice-pirmininko redaguojamas „Jaunimo Draugas" laikosi krikščionių demokratų ideologijos (išskyrus neprivalomo jiems demokratizmo), nors ir giria N.Lietuvos tautininkų politiką. Krikščionių demokratų (toliau vadinsime juos trumpai, kaip priimta, krikdemais) ideologija ir taktika matosi daugely straipsnių; daug vietos užimtų citatomis visa tai įrodyti. Nėra ir reikalo, nes tokie faktai, kaip atspausdinta š. m. kovo mėnesy Laik. Komiteto telegrama popiežiui ir ypač mūsų skilimo istorija, apie kurią žemiau rašysime, visai aiškiai tai liudija. Visiems, net davatkoms, turėtų būti aišku, kad mūsų gyvenimo sąlygose, viešame pasauliniame gyvenime pirmoj vietoj turime statyti tautybę, tuo tarpu mūsų krikdemai pirmoj vietoj stato katalikybę; tokiu savo elgesiu jie tik įžeidžia tikybinius jausmus, nes greta tikybinių straipsnių, kaip štai greta Laik. Komiteto „šuniško" prisirišimo popiežiui, tilpdavo straipsniai su blogiausios rūšies insinuacijomis ir šmeižimais.

Kodel įvyko skilimas? „Vilniaus Rytojus" aiškina, kad skilimą padarę atplūdę į Vilnių politiniai emigrantai. Tas aiškinimas visai neatatinka tikrybės. Gal politiniai emigrantai ir turėjo bent kiek įtakos mūsų santykiams, pastūmė kai kuriuos jaunuolius į kraštutinumą, bet nieko daugiau. Skilimas įvyko del mūsų kelių Vilniaus lietuvių kunigų siekimų supremacijos (pirmenybės) švietimo ir labdarybės draugijose, del ateitininkų organizavimo mūsų gimnazijos ir seminarijos moksleivijoj. Dabartinė „Atžalos" kuopa prieš keletą metų taip ir vadinosi ateitininkų kuopa. Žymūs mūsų kunigai veikėjai visai nesislėpdavo esą krikdemų šalininkai, neslėpdavo ir savo norų organizuoti jaunimą tos partijos dvasioj. Vienas tik buvo jų tarpe neva tautininkas, bet jis visuomet vedė grynai asmenišką politiką ir vartojo ypatingus metodus; del tokios politikos ir metodų, rodos, pastaruoju laiku visai nustojo įtakos. Prieš 3—4 metus Laik. Komitete daug kartų mūsų kunigams buvo patariama laikytis tolerancijos, nes nieks prieš tikybą nekovoja; nesiekti supremacijos švietimo, jaunimo auklėjimo ir labdarybės draugijose, nes tai gali privesti prie skilimo, o skilimas bus žalingas ne tik tautybei, bet ir katalikybei. Skilimas laisvose tautose yra normalus reiškinys, bet mūsų gy-

[1]) To susirinkimo reikšmės žinoma, neneigiama, apie ją parašysime kitame numeryje. Red.

venimo sąlygose, bent jau kol mes tautiškai, kultūriškai ir ekonomiškai sustiprėsime, išlaikyti vienybę yra būtinas reikalas. Į tuos patarimus nebuvo atsižvelgta. Dar vienybės laikais švietimo, jaunimo auklėjimo ir labdarybės monopolį buvo pasisavinę kunigai. Pažangieji inteligentai turėjo galvoti apie atskiros švietimo draugijos įsisteigimą, „Kultūros“ dr-jos įstatai buvo paruošti dar 1926 metais, jos gi įsikūrimas 1927 metais privedė prie pilno skilimo. Krikdemų ideologijos kunigai, patys būdami priklausomi nuo veiksnių, kurie rūpinasi per bažnyčias nutautinti mūsų krašto lietuvius, per sau ištikimus asmenis, dabartinio Laik. Komiteto vedėjus, įvykdė savo diktatūrą beveik visame mūsų gyvenime.

Kokių gi vaisių susilaukė tie mūsų priklausomi „diktatoriai“? Katalikybės, del kurios neva siekė vadovavimo visose draugijose, ne tik nesustiprino, bet drąsiai galima sakyti, kad ją savo insinuacijomis diskreditavo. Jau net mūsų gimnazijos vyresnieji mokiniai pareikalavo iš „Atžalos“ kuopos įstatų išmesti žodžius „lavintis katalikiškoj pasaulėžiūroj“, sutinka tik „auklėti tautinę sąmonę ir gilinti mokslą, prisilaikant katalikiškos doros dėsnių“. Dar blogesni vaisiai tautinėje srity. Mokyklų skaičius labai sumažėjo, nebeturime mokytojų seminarijos, kvalifikuotų mokytojų visai maža. Vilniaus lietuvių gyvenimas visai apmiręs, jokių didesnių susirinkimų, rimtų paskaitų; lietuvių klubas vos vegetuoja, nes nieks į jį nebesilanko, lietuvių gyvenime įsivyravo neapykanta, vieni su kitais nebenori ir susitikti; į lietuvių vakarus, jei į juos nekviečiami žmonės nemokamai atsilankyti, daug mažiau žmonių beateina, negu tai būdavo prieš 5—6 metus, nors dabar daug daugiau yra priaugusio jaunimo; turime juk jau arti 100 studentų.

Sodžiuje lyg ir geriau, bet tai tik tuo tarpu. Vien tik kunigų vedamos draugijos visų sodiečių nepatenkins, nors nieks iš vilniečių jokios priešingos toms draugijoms agitacijos nevarytų. Kaip tai parodė N. Lietuvos gyvenimas, sodiečių dauguma, nors ir laikosi katalikybės, neneigia kunigų autoriteto tikybos dalykuose, bet viešame, pasauliniame gyvenime kunigais nepasitiki, už jų vedamas partijas nebebalsuoja, ypač gi po to, kai pamatė, kad kunigų vedamų partijų (krikdemų, ūkininkų sąjungos ir darbo federacijos) šeimininkavimas buvo ne tik blogas, bet privedė net prie kriminalinių tų partijų vadų prasikaltimų, prie atskirų asmenų pilnos demoralizacijos, prie tokių skandalingų bylų, kaip praloto Olšausko byla, lašinių skutimo byla, Pasvalio kunigo byla del vekselių ir kitų dar viešai nenagrinėtų. Tie faktai aiškiai parodė, kad kunigams daug sveikiau būtų į viešus pasaulinius reikalus visai nesikišti. Nemanome, kad tokių pat skandalingų pasėkų turės mūsų krikdemų viešpatavimas, bet kad jie tautiniu atžvilgiu negali įgyti plačių masių pasitikėjimo, tai visai aišku. Tautiniu atžvilgiu mūsų kunigai yra daug blogesnėje padėty, negu N. Lietuvoj. Jie ir norėdami negali būti gerais tautininkais, nes priklausomi yra nuo šovinistiškos lenkų dvasiškos vyresnybės. Vilniečiai lietuviai kunigai, norėdami išsilaikyti Vilniuje, turi rūpintis tai vyresnybei įtikti, draugauti ir bendrauti su aršiausiais mūsų tautos priešais, lenkų endekais. Labai charakteringas tuo atžvilgiu atvaizdas buvo įdėtas lenkų endekų organe „Dziennik Wileński“. Lenkų endekų štabo ir studentų grupėje sėdi Šv. Kazimiero lietuvių draugijos pirmininkas. Paprastu įklimpimu, kaip tai aiškino „Vilniaus Rytojus“, to įvykio apibūdinti negalima. Šv. Kazimiero dr-jos pirmininko pasiaiškinimas taip pat nieko neišaiškino. Nors kiti Vilniaus lietuviai kunigai taip viešai ir neįklimpo, bet vilniečiams daug faktų yra žinoma, kad ir jie, nors ir ne taip „diplomatiškai“, įvairiais keliais ir būdais ieško protekcijų.

Iš to visa aišku, kad mūsų tautinis gyvenimas pastaruoju laiku yra visai išėjęs iš normalės vagos. Mūsų tautiniam judėjimui vadovauja nuo lenkų šovinistinių gaivalų priklausomi veikėjai. Apie vienybę jie nebegalvoja, nes savo spaudoj rūpinasi išjuodinti visus savo minties priešus. *Tokia jų taktika verčia mus viešai ir atvirai nušviesti padėtį, nes savo tarpe be platesnės lietuvių visuomenės moralės presijos susitarti nebematome jokios galimybės, juo labiau, kad kai kuriuos žymesnius pažangiuosius veikėjus jie net boikotuoja.*

Del šių priežasčių taip pat atvirai ir viešai turime pareikšti, kad jeigu Laikinasis Vilniaus Lietuvių Komitetas nenustos boikotuoti vilniškės „Kultūros” draugijos, kurioj yra susispietę beveik visi žymesnieji Vilniaus pasauliniai inteligentai ir jos priešaky stovi plačiai lietuvių visuomenei žinomi savo tautiniais darbais asmenys, jeigu tas komitetas neduos ir kitų metų pradžioj visuomenei apyskaitos, nešauks platesnės Vilniaus lietuvių visuomenės susirinkimo laisviems, be demagogijos, naujo Laik. Komiteto rinkimams, tai turėsime ir toliau daryti mūsų „diktatoriams” griežtą opoziciją, mūsų laikraštis be abejo eis ir kvies visuomenę organizuotis nenormaliai ir žalingai padėčiai likviduoti. Prieš organizuotą krikdemų jėgą, turės atsistoti ir atsistos nauja tautinės pažangos jėga. Gyvenimas turi eiti ir eis ta kryptimi. Tą reikalą jau pradėjo atjausti ir sodiečiai. Labai jau laikas parodyti daugiau aktingumo ir mūsų krašto jaunesniems inteligentams, liaudies mokytojams ir studentams, jeigu jie nenori nutolti nuo liaudies, nuo gyvenimo.

Savaime suprantama, jog tam judėjimui vadovaus ne „Kultūros“ draugija; ta draugija turi apribotą tikslą—plėsti švietimą, steigti mokyklas, skyrius; žinoma, visi kas pritaria, turi tą draugiją remti, bet platesnei tautinei akcijai turės įsikurti nauja tautinės vienybės organizacija, o gal ir kitas lietuvių ko-

mitetas, kuris atsistos šalia uzurpatorių komiteto ir įgis be abejo daugumos visuomenės pasitikėjimo.

Kokie obalsiai turi visus jungti? Mūsų pasaulinių inteligentų tarpe yra simpatikų visų trijų (neskaitant krikdemų) oficiališkai veikiančių N. Lietuvoj partijų, būtent tautininkų, liaudininkų ir socialdemokratų, yra ir visai nepartyvinių pažangiųjų inteligentų. Nieks tuo tarpu nemano organizuoti kurios nors iš minėtų partijų. Gyvename ypatingose sąlygose, kurdami kokią nors organizaciją turime turėti jas galvoj ir mūsų krašto liaudies ekonominius reikalus, tuo tarpu, kol tautiškai sustiprėsime, turime vengti jėgų skaldymo. Praeityje buvo daromos pastangos išlaikyti visų lietuvių vienybę, bet krikdemai atskilo ir pasinaudoję politinėmis aplinkybėmis įvykdė savo diktatūrą; dabar pasilieka tik visiems kas jiems nepritaria, spiestis po pažangia mūsų tautine vėliava.

Didelis pavojus mūsų krašte yra tautybei, tad aišku, kad lietuvybės ir tautybės obalsis, statomas pirmoj vietoj, mus turi visus jungti. Tikybos ir pasaulėžiūros klausimai turi, žinoma, būti respektuojami, bet jie negali būti statomi pirmoj vietoj; tais klausimais visi turi laikytis tolerancijos. Antras dėsnis, kurio visi turime laikytis, tai demokratizmas. Demokratija yra liaudies valdymas, liaudies, darbo žmonių laisvė ir gerovė. Aišku tad, kad to tikslo visi turime siekti. Klaidingas yra manymas, būk N. Lietuvos tautininkai neigia demokratiją. Principe jie demokratijos neneigia, tuo tarpu tiktai neranda galima valstybės tvarkyme visų demokratijos reikalavimų vykdyti. Demokratijos principus visai aiškiai neigė tiktai p. Voldemaras ir norėjo Lietuvai įskiepyti fašizmą, bet to asmens diktatūra jau likviduota, N. Lietuvoj dabar vyksta politinio ir tautinio gyvenimo rami evoliucija, del tos priežasties nieks iš vilniečių dabar jokios opozicijos N. Lietuvos vyriausybei nebedaro. Savaime suprantama, kad mes savo gyvenimą turime tvarkyti demokratiškai, turime rūpintis, kad kasmet, kiek galima patobulintu būdu įvyktų Laik. Komiteto rinkimai, kad visos draugijos tvarkytųsi demokratiškai. Trečias dėsnis, kurio turime laikytis, yra pažanga. Pažangos mūsų visuomeniniame gyvenime neneigia ir mūsų krikdemai, bet supranta ją savotiškai; būdami priklausomi nuo lenkų atžagareivių, negali ir norėdami pažangos vykdyti gyvenime.

Mūsų dabartinių „valdovų" abaze be abejo atsiras žmonių, kurie šauks, kad jie esą tikrieji tautininkai, bet to „abazo" vadai neturi jokios teisės vadintis savęs tautininkais, tautybės savo pareiškimuose pirmoj vietoj nestato, savo gi spaudoj rodo didelę netoleranciją pasaulėžiūros klausimuose, to gi visai nedaro N. Lietuvos tautininkai, kurių tarpe yra daug ir laisvų pažiūrų žmonių. Mūsų gyvenimo sąlygose Basanavičius ir Kudirka turi būti mums tikrųjų tautininkų pavyzdžiais, tuos mūsų didvyrius neva garbina dabar ir mūsų krikdemai, o visiems gerai žinoma, kad juodu buvo laisvo tikėjimo bei pasaulėžiūros veikėjai. Garbina Basanavičių ir Kudirką, o savo spaudon deda demagoginius, obskurantiškus straipsnius, kaip štai „Kas ardo mūsų vienybę"? „Vilniaus Rytojuje", „Ar tikėjimas priešingas mokslui"? „Jaunimo Drauge", kuriuose yra aiški tendencija įrodyti, jog visi tie, kurie nesilaiko kunigų autoriteto, negali būti gerais ir dorais patriotais!

Tautybės, demokratijos ir pažangos dėsniai ir obalsiai, mūsų laikraščio redakcijos manymu, turėtų suvienyti didelę mūsų krašto visuomenės daugumą. Jei mūsų krikdemai patys nesutiks eiti prie savo diktatūros likvidavimo, tai prieš jų vienybės frontą turės atsistoti tautos pažangos vienybės frontas. Kovoj su mūsų minties priešais mes insinuacijų nevartosime, nes esame visai tikri, kad moralė jėga, tiesa ir teisybė yra mūsų pusėje ir todel mes be abejo laimėsime.

Atsišaukimas į Amerikos ir viso pasaulio lietuvius.

Vilnius visų lietuvių širdyse glūdi. Bet jis lietuviams artimas ne tik del savo istorinės praeities, o daugiau del to, kad Vilniaus krašte, neveizint į baisiai nepalankias išorines apystovas, net iki šių dienų išsiliko nenutautinta žymi lietuvių tautos dalis.

Tą tautos dalį nelemtoji praeitis apiplėšė tautiškai, sociališkai ir ekonomiškai, o tačiau neveizint į tai ištisos Vilniaus krašto sritys, salos ir net salelės— pasiliko lietuviškos, gal daugiausiai dėka tautiniam instinktui.

Dabar šio krašto lietuvių tautos dalis pradeda gyventi sąmoningu tautiniu gyvenimu. Kaimas šviečiasi, naujos idėjos, nauji gyvenimo reikalavimai pradeda ir jį paliesti, mūsų lietuviškas kaimas jau patsai pradeda reikšti savitą veidą, pradeda rodyti iniciatyvos, jau ima nebetilpti vien tik konservatyviškose kunigų vadovaujamose draugijose.

„Kultūros" švietimo draugija yra vienintelė organizacija, kuri buria krūvon visus šio krašto miesto ir kaimo pažangiuosius lietuvius. Kultūrinio darbo dirvą ji turi plačią, dar platesnes darbo perspektyvas, nes šio krašto lietuvių gyventojų plačiosios minios yra mažažemiai ūkininkai, darbininkai, amatininkai ir darbo inteligentija, o šios rūšies visuomenės sluoksniams niekur ir niekada nebuvo pakeliui su bet kuriuo konservatizmu.

Tad „Kultūros" švietimo draugija, turėdama kilnų tikslą — padėti organizuotis kaimui, paliekant pasaulėžiūros dalykus asmeniškai kiekvieno nuožiūrai, kuriant mokyklas, leidžiant knygas, laikraščius, organizuojant bibliotekas, ruošiant spektaklius ir t.t.,— turi plačią dirvą ilgiems metams.

Visą Rytų lietuvių švietimo ir labdarybės darbo organizavimą visa eilė metų turi savo rankose keli Vilniaus lietuviai kunigai, kurie iš pasaulinių inteligentų reikalauja tiktai pritarimo ir pagalbos, savo supremaciją švietimo draugijose pasirūpino pa-

tikrinti atatinkamai suredaguotais tų draugijų įstatais, labdarybės gi draugijoj Vilniaus zitietėmis, kurias beveik visas įrašė ton draugijon. Pažangieji Vilniaus lietuviai inteligentai, nebenorėdami ir nebegalėdami vien tik klero padėjėjais būti švietimo srity, juo labiau, kad vadinamosios vienybės laikais daugiausiai jiems teko vadovauti, kovoti del mūsų kultūrinių teisių, 1927 metais įsisteigė „Kultūros" švietimo draugiją. Tas įvykis privedė prie skilimo, nors savaime suprantama, kad pažangieji inteligentai turi turėti lygių teisių švietimo ir labdarybės srity. Visur pasaulyje jau taip yra, ir negali tik Vilnius gyventi dar viduramžių laikus.

Lygias teises švietimo ir labdarybės srity be abejo turėtumėm jau ir mes, jeigu mūsų krašto visuomenė pati savo lėšomis galėtų apsirūpinti visus kultūrinius reikalus. Del mūsų krašto gyventojų skurdo tai lig šiolei dar negalima. Mūsų kultūrinis darbas remiamas visos, ypač gi Amerikos lietuvių visuomenės aukomis. Tų duodamų aukų didžiumą globoja ir skirsto Laikinasis Vilniaus Lietuvių Komitetas, kurio dauguma, būdama klero įtakoj, 1928 metų pradžioj paskelbė „Kultūros" draugijai boikotą, tuomi priversdama visus pažangiuosius to komiteto narius iš jo išeiti. Kad pažangiųjų visai į tą komitetą nebeįsileisti (baisu juk, kad jie rinkimuose negautų daugumos), likusieji tame komitete nariai, išrinkti 1927 metų pradžioj (o rinkimai turi juk būti kas met), kooptavę į komitetą keletą savo draugų ir šalininkų, skelbiasi visų Rytų lietuvių atstovais, nebedaro jokių rinkimų, nebeduoda visuomenei jokios apyskaitos.

Del tų priežasčių „Kultūros" draugija ir gavusi leidimą negalėjo atidaryti labai reikalingos mūsų kraštui liaudies mokytojams ruošti seminarijos, savo narių ir dalies pažangiosios Amerikos lietuvių visuomenės aukomis vos tik įstengia išlaikyti dvi liaudies mokyklas ir sušelpti kai kuriuos del pažangesnės pasaulėžiūros pašalintus iš bendrabučių moksleivius. Įvykusi mūsų gyvenime ypatingos rūšies diktatūra rūpinasi gilinti skilimą mūsų visuomenėje, plačiai gi vartodama savo darbuotėje ir ypač spaudoj insinuacijas, demoralizuoja visuomenę, ypač gi nuo jos priklausomą jaunimą ir liaudies mokytojus.

Tą nenormalę padėtį pradėjo atjausti jau ir sodiečiai, pradėjo protestuoti prieš insinuacijas, pradėjo pritarti „Kultūros" draugijai. Iš daugelio vietų „Kultūros" draugijos valdyba gauna reikalavimų įsteigti mokyklų, skyrių, knygynų. Visų tų reikalavimų „Kultūros" draugijos valdyba del lėšų stokos negali patenkinti.

Neturėdami jokios vilties be viešos akcijos likviduoti labai žalingą mūsų krašto tautiniams reikalams susidariusią nenormalę padėtį, priversti esame viešai kreiptis į visų sveikai galvojančių lietuvių visuomenę, ypač gi į Amerikos pažangiuosius lietuvius su šiuo viešu pareiškimu ir prašymu, morališkai ir materiališkai paremti vilniškę „Kultūros" švietimo draugiją, nes turėdami daugiau tos paramos, galėsime ne tik daugiau atlikti švietimo darbo, bet ir įvykdyti tikrą koalicinę plačią toleranciją, paremtą Vilniaus krašto lietuvių vienybe, kuri labai yra reikalinga mūsų sunkiose gyvenimo sąlygose siekiant kultūros, ekonominės gerovės ir laisvės.

Reikšdami tad iki šiol mus šelpusiai Amerikos pažangiajai visuomenei giliausią padėką, prašome viso pasaulio lietuvius, kad mus dar labiau paremtų. Aukas prašome siųsti „Kultūros" draugijos iždininko d-ro J. Šlapelio vardu (Wilno, Wielka 16) arba draugijos pirmininko d-ro D. Alseikos vardu (Wilno, Jagiellońska 9 — 3). Visos aukos bus paskelbtos „Vilniaus Žodyje" ar kitam kuriam laikrašty, o kontrolės padaryti nuoširdžiai kviečiame ypač J. A. V. piliečius atsilankyti į mūsų senąjį gražųjį Vilnių, nes jūs, mūsų šelpėjai, turit pareigą ir teisę mus pakontroliuoti, o kartu būsit laukti, malonūs svečiai.

Šį mūsų atsišaukimą prašom atsispausdinti viso pasaulio lietuvių laikraščių redakcijas.

„Kultūros" švietimo draugijos valdyba: D-ras D. Alseika, St. Matjošaitis, D ras J. Šlapelis, P. Tamulevičiūtė, A. Valaitis.

Tamsi, gūdi naktis.

Vakaras. Besileisdama saulė žvilgterėjo į akis duobkasiui—norėjo kažin ką tarti. Bet šis sukeikė:

— Kad tu prasmegtum, dar gali akis išsvilinti, taip sužibusi!

Saulutė susigėdo, paraudo, sumirgėjo bokšto kuore ir atsitūpė ant rausvo debesėlio, kuris, kaip putinas, dabar žėrėjo.

— Bim bam, bim bam...—suskambo bažnyčios varpai. Duobkasys išsitraukė ražančių, atsiklaupė ant abiejų kelių, plačiai persižegnojo.

— Sveika Marija... Amžiną atilsį... — pasigirdo tykiam kapinių kalnely ir aidu nugarmėjo Neries paupin. — Hm, hm!.. — kosterėjo duobkasys, ir šį jo kosulį aidas pagavo. Paskui duobkasys pasispiaudė delnus, tris kartus pasitrynė į vienas antrą ir, griebęs spatą, sparčiai duobę kasė.

Sutemo. Tyku, gūdu aplinkui. Tik retkarčiais perkūno oželis sumekena, tik grobuonio pakelta kurapka ar smaugiamas gyvulėlis nakties tylą sudrumsčia, tik murmėdama upė skundžiasi, kad dangus storais debesiais apniukęs, kad dvigalvis paukštis, giliai nagus suleidęs, visus smaugia...

— Nemurmėk, metežnyke, tuoj bus protokolas! — riktelėjo atsiradęs Raudonsiūlis su mėlinkelniu Alkimke, kuriuodu girtu svyravo paupiu.

— O čia dar kas kruta? Nekrutėk! — vėl sušuko Raudonsiūlis, rodydamas duobkasį riesto kardo galu.

— Tylėk, argi nepažįsti mūsų Bieškančio?

Išgirdęs savo vardą minint, duobkasys išlindo iš duobės su žmogaus kaukole rankose.

— Aš jums Trupinėlio galvą parodysiu, — pratarė jis, rodydamas kaukolę.

— Matai, prakeiktoji ir patamsėj žiba! — neiškentęs sukeikė Randonsiūlis.

— Nors giltinės čiupinėta, bet veržiasi kįla viešumon, — aiškino duobkasys: — bet aš ją giliai pakasiu, neiškils.

— Viena giltinė būtų neapgalėjusi, bet mudu štai su Raudonsiūliu padėjom, — pasigyrė Alkimė.

— Kai patupdėm belangėje vieną, kitą sykį, nebijok, padėjo, — pridūrė Raudonsiūlis: — Kriokterlėjo ir... kaput! Mes nebe pirmą taip nuvarom į aną pasaulį.

— Varykit, vyručiai, varykit ko daugiausia! Ki-

KORESPONDENCIJOS.

Gervėčiai, Viln.-Trakų apskr. Pas mus viskas yra ne taip, kaip pas kitus lietuvius. Kunigą turime —komedijantą, kurs visai nuo bažnyčios atstumia katalikus savo darbais. Pavyzdžiui, kad ir praeitą žiemą. Kalėdodamas, kur menkesnė pirkia, ton visai neužėjo, sakydamas „jis pats nieko neturi, pas jį neisiu; eisiu tik ten, kur plačiai gyvena". Štai kokį pavyzdį duoda kunigai, o žmogelis jo laukė, manydamas, kad jo pirkią pašventins, bet, deja, to nesulaukė. O kai nueina pas kunigą jaunos moteriškės išpažinties, jis ieško pas jas, ar ji turi ražančių arba škaplierius, įkišęs ranką net užantin (*!? Red.*). Tokius ir panašius šposuskrėsdavo ir dabar krečia. Arba kai atveža bažnyčion numirėlį, kunigas sustato kelis (*? Red*) ir už juos kartu laiko egzekvijas. (Girios ir Pašilė). Pašte netvarka. Vedėja apdraustus laiškus kitiems atiduoda. Laiškai iš Vilniaus į Gervėčius ateina per 10 arba net 14 dienų. O jeigu paprašai, kad niekam. kitam neduotų laiško ir pasakai, kad pats du kartu būsi krasoje, tai ji pataria užsisakyti pašto dėžutę. (Gėliūnai). Dabar dar pora žodžių ir apie mūsų vaito įpėdinį (*? Red*) Bronių Jodzevičių. Jis pats save skaitė karštu lietuviu, o kai jį išrinko, tai dabar lietuviškai bijo kalbėtis. Tik kai jau išeina už Gervėčių į lauką, tai tada tik kalbasi lietuviškai. Štai kokie mūsų lietuviai ir katalikai „kazimieriečiai". *Matęs ir Girdėjęs.*

Gėliūnai, Viln.-Trakų apskr., Gervėčių vals. „Vilniaus Rytojuje" Nr 49 tilpo p. Kaimiečio straipsnelis *„Balsas iš šalies"*, kur klaidingai prasilenkta su teisybe kas link Gėliūnų jaunimo. P. Kaimietis rašo, kad kol buvo Gėliūnuose tik vienas Šv. Kazimiero skyrius, tai jaunimo ir viso sodžiaus tarpe buvo vienybė, o kai atsirado „Kultūros" skyrius, tai Gėliūnai nuėjo pakluonėn. Tai netiesa—yra visai kitaip. Kol p. Leskevičius nelankė taip dažnai Gėliūnų naktimi ir vaikščiodamas pas kiekvieną narį neprašė, kad sudėtų pinigų užmokėti už knygas ir tt., tai mūsų visas jaunimas kartu ėjo išvien, nežiūrėdamas pasaulėžiūros. Kol nebuvo Šv. Kazimiero skyriaus, jaunimas buvo susitaikinęs. O Gėliūnų jaunimas yra karšti ir drąsūs lietuviai. Jie visi turi sau pasistatę pirma lietuvybę, paskui katalikybę. Tik kai pavažinėjo p. Leskevičius, atsirado pora šiaudadūšių, kurie linko prie tų, kurie tikybą stato pirmon vieton.

Draugai ir draugės! Mums tikėjimo niekas neišplėš iš krūtinės, nes mes esame gimę katalikais. O antra, katalikų pilnas pasaulis, niekas negalės jų pergalėti, o lietuvių gi visai maža. Taigi mums visiems turi labiau rūpėti lietuvybė ir ją palaikyti turime ypač mes, jaunimas. *Ūkininkas.*

Gėliūnai, (Viln. Trakų apskr.). Dar rodos netaip senai įsikūrė čionai „Kultūros" skyrius, o jau sugebėjo per tą trumpą laiką šį tą nuveikti. Lapkričio mėn. 30 dieną „Kultūros" skyriaus narių pastangomis buvo suruoštas viešas lietuvių vakaras. Vaidino 3-jų veiksmų dramą „Iš tamsos į šviesą" ir 1 veiksmo komediją „Kuprotas oželis". Visi artistai, niekieno nepadedami, savo roles atvaizdavo gerai. Labai gerai pasisekė deklamacijos bei monologai. Publikos, nežiūrint biauraus oro, prisirinko pilnintėlis klojimas. Atvyko svečių ir iš Vilniaus. Vaidinimui pasibaigus, visų susirinkusių sugiedota tautos himnas. Sąryšy su Kudirkos 30 metų mirties sukaktuvėmis d-ras Alseika trumpoje prakalboje nušvietė to žymaus rašytojo ir kovotojo už laisvę darbus, pabrėždamas jo nuopelnus, kartą padarytus lietuvių tautai. Po prakalbos buvo antrą kart pagiedotas himnas. Pirma dalis programos tuomi ir baigėsi. Jaunimas dar ilgai ir padoriai linksminosi, šoko, žaidė, dainavo. Smagu buvo konstatuoti faktą, kad gėliūniečiai gali praleisti gražiai ir linksmai vakarą ir be baltosios. Už tai tenka tik pasveikinti gėliūniečius ir palinkėti tolimesniame jų darbe pasisekimo.

A. Karužas.

Kretonys, Švenčionių apskr., Kaltinėnų vals. Kad „kazimierninkai" moka langus daužyti (Gėliūnai), tai jau žinome, bet apie tai, kad jie dar „gražiau" mo-

---

taip ir aš darbo pritrūkčiau. Kaip gera, kad tamsi naktis viešpatauja.

— Kakariekū!.. — toli sparnais suplasnojęs gaidys pragydo.

— Jau gaidgystė, o aš nė pusės duobės nesu iškasęs. — Ir duobkasys kaukole nešinas nusileido į duobę.

Rytuose pirmieji aušros pragiedruliai blykstерėjo. Vakaruose tėvynės varpai sugaudė. Pajutęs maldingumo reikalą, Alkimkė buvo besiklaupiąs poteriauti ir pradėjo žegnotis, bet Raudonsiūlis jį kumštерėjo:

— Na, tu, čort, visai apkvaišęs! Argi nesupranti, kokie čia varpai? Susigėdo Alkimkė ir nedrąsiai pratarė:

— A, tai čia tas arogantas varpininkas drumsčia...

— Einam!..—riktelėjo Raudonsiūlis. Alkimkė kosterėjo į kumstį ir nusiskubino paskui Raudonsiūlį į vakarų šoną, iš kur ėjo liūdnas, bet aiškus varpų gaudesys. Jų aidas atsimušė Neries vilnyse ir sumišo su jos murmėjimu.

Duobkasys vienų vienas liko. Kelios kaukolės duobės dugne žibėjo, tartum, norėdamos išlipti viršun. Duobkasį pirmą kartą baimės šiurpas pakratė.

— Ir vėl tos kaukolės švyti... Ir vėl tie įkyrūs varpai gaudžia! — pratarė jisai sau vienas. Pasirėmė — ant spato ramčiaus, giliai susimąstė. Ilgai rymojo.

— Ar besugebėsiu visus palaidoti? — paabejojo duobkasys. — Seniau to nebūdavo. Seniau atneš raudonsiūliai vieną kitą, pakasi juos po žemėm, ir vėl tyku, ramu, tamsu. Dabar nuo tų pragiedrulių ir varpų ramumo nebėra.

Duobkasys sukniubo ant spato, rodos susmegs visas savo duobėje. Tylėjo vėjas ir visa gamta. Nebemekeno nė perkūno oželis. Tykiai grįžo pelėda iš medžioklės, šikšnosparnis spruko medžio šakon. Tik pasigirdo keistas varpo barkštelėjimas, nuo kurio visus baimės šiurpas pakratė: virpėjo ūmai nutraukto gyvenimo styga; dusliai žvangėjo kalami pančiai; pasigirdo mirštančiojo krioktelėjimas. Veikiai Raudonsiūlis su Alkimke atitempė pasmaugtą Vincą varpininką. Beverčiamas duobėn varpininkas dar pažvelgė į duobkasį; raikštis nuo kaklo atsileido, ir jis riktelėjo: „Kelkitės!"

Persigandęs duobkasys metė spatą ir smuko bėgti, kur kojos neša. Paskui jį pridurmu bėgo ir Alkimkė, pametęs Raudonsiūlį vieną. Duobkasio

ka pasielgti, kaip pv. Kretonyse lapkričio m. 24 d., parašysime dabar. Jau kiek kartų skaitėme „Viln. Ryt.". kad Kretonyse nuo 1926 m. yra Liet. Šv. Kazimiero D-jos skyrius, kad jame yra labai graži tvarka, kad nariai susipratę ir t. t. ir t. t. Bet, deja, taip gerai nėra. Skyriuose buvo ir yra netvarka, asmeniški pasipiktinimai, šmeižimai ir net barniai — muštynės. Lapkričio 24 d. vakare vyresnio vietinio jaunimo buvo Kretonyse surengtas menkas vakarėlis A. G. bute, kur prisirinko pilna jaunimo iš Murmų ir Pakretonės, o taipogi atėjo kai kurie Šv. Kazimiero skyriaus valdybos jauni nariai. Šokių metu Šv. Kazimiero skyriaus vice-pirm. J. T. sukėlė „balaganą". Po poros minučių „balaganas" pasibaigė, bet neilgam. Apie 10 val. vakaro tarp murmiškiečių ir „kazimierninkų" kretoniškiečių kilo del menkniekio nesusipratimas. Per barnius tas pats „pagarsėjęs" vice-pirmininkas paleido į darbą plytas. Jį sekdami dar pora „kazimierninkų" paleido plytas. Muštynės, ačiū žmoniškam murmiškiečių pasielgimui, nepasibaigė dar neblogai.

Taip, gerb. skaitytojai, matome ką moką ir ką rodą ne tik „kazimierninkai", bet ir valdybos nariai —vice-pirmininkai, ne tik Gėliūnuose, bet ir Kretonyse. Pažiūrėsime, ką pasakys „kazimierninkų" skyriaus valdyba? Kaip išspręs šį klausimą ir kaip pasielgs su savo vice-pirmininku? Apie viską parašysiu vėliau.

Perkūnas.

LAIŠKAI Į REDAKCIJĄ.

PAREIŠKIMAS.

Mes, žemiau pasirašę „Šv. Kazimiero" Gėliūnų skyriaus nariai, pripažindami, kad „kazimieriečiai" tik peikti moka kitus, patys save į aukštybes kelia, o lietuvybės darbo visai nenori dirbti — viešai išstojame.

Anelė Laurinavičiūtė.
Adelė Laurinavičiūtė.

Gėliūnai, 1929 m. XII — 5.

Toks pat pareiškimas nusiųsta „Vilniaus Rytojaus" Redakcijon.

Gerbiamoji Redakcija!

Prašau G. R. atitaisyti žinią, būk naujieji „Atžalos" įstatai buvo pakeistí „krikščioniškais pagrindais", vietoj „...katalikiškos pasaulėžiūros". Netiesa. Naujuose įstatuose tikslas skamba taip: „Kuopos tikslas — auklėti tautinę lietuvių sąmonę ir gilinti mokslas, prisilaikant katalikiškų doros dėsnių".

Su pagarba
Įstatymų keitimo komisijos pirmininkas
V. Raginis.

Red. atsakymas m. V. Raginiui. Apie „Atžalos" susirinkimą žinios buvo gautos iš susirinkimo dalyvio. Gal būt jis kiek kitokiais žodžiais formulavo naują „Atžalos" uždavinį, bet ir Tamsta klaidingai paduodi tą posakį. „V. Žodyje" juk nebuvo parašyta „krikščioniškais pagrindais". Po straipsneliu „Mūsų moksleiviai" Tamstos parašo nėra. Aišku, kad ne Tamsta tą straipsnelį rašei; jame tik pasakyta, kad V. Raginis yra retorių sekcijos pirmininkas. Be to, gal Tamsta nepastebėjai brūkšnelio?

POLITIKOS APŽVALGA.

N. Lietuvoj vėl įvyko gera atamaina valdžioj. Vidaus reikalų ministeriu vietoj „aštraus" p. Musteikio paskirtas naujas žmogus Alytaus apskrities viršininkas p. Aravičius, kuris be abejo vykdys gyvenime taiką, lygins įvairias anksčiau padarytas nelygybes piliečių tarpe. Taip pat malonus įvykis, kad teismas išteisino Lietuvos Socialdemokratų Partiją, kuriai dabar valdžia leido veikti, o p. Voldemaro laikais ji buvo uždaryta; daug jos narių, tiesa dar, tebesėdi kalėjimuose, bet reikia tikėtis, kad dabar dauguma bus paleisti. Netolimoj ateity gal ir politiniams emigrantams bus leista grįžti.

Lenkijos Seimas pareiškė valdžiai nepasitikėjimą, vyriausybė atsistatydino. Rašant šiuos žodžius, neturime dar žinios apie naujos vyriausybės paskyrimą, reikia tikėtis, kad marš. Pilsudskis turės nusileisti ir pats turės patarti prezidentui paskirti tokią vyriausybę, kuri mokės ir galės sugyventi su Seimu. Seime svarbiausį vaidmenį vaidina lenkų socialistai, pepesais vadinami, juos remia viso pasaulio socialistai, ypač gi Anglijos Darbo partija, kurios naria i

ausyse galingai dundėjo: „Kelkitės, kelkitės!.." Tą žodį „kelkitės" kartojo Neries vanduo, kalnai ir pakalnės. Ir duobkasys nejučiomis suriko: „Kelkitės!" Bet paskui pats persigando, neramiai apsižvalgė.

— Stok, kur bėgi, ko rėki, lyg metežnykas? — stabdė čia jau atsiradęs Belzebubskis duobkasį: — grįžk prie savo darbo!

— Ne, nebegaliu grįžti! — pratarė sustojęs Bieškantis: — Eisiu velyk į sargus; kaip šuo saugosiu, kad per anksti varpai nesugaustų, kad neprikeltų saldžiai sapnuojan...

Čia Bieškantis sustojo, pusiau žodį nutraukęs, ir liko vėpsoti prasižiojęs. Vyriausias tamsybės skleidėjas Belzebubskis buvo prasižiojęs Bieškančio barti, tačiau... ir jis pats liko bevėpsąs.

Iš kalnelio, toj vietoj, kur Bieškantis paliko nebaigtą kasti duobę, į visas puses plito ryški įvairių spalvų šviesa. Atsikvošėjęs Bieškantis pažino tą šviesą, ir atskirus priespalvius net vardais ėmė vadinti, ir minėjo Kristiną, Dionizą, Šimą, Pričkų, Joną, Vincą ir kitus. Kiekvieną vardą paminėjus, Belzebubskis krūpčiojo, paskum visas ėmė virpėti baime ir pykčiu.

— Tai tu čia privirei košės!—sušuko jis, kumsčia bakstelėjęs į Bieškančio žandą.

— Esu nuolankus tarnas, — iškreiptu veidu vapėjo krisdamas ant kelių Bieškantis; paskui, keliais prišliaužęs, pabučiavo ranką Belzebubskiui.

Šis, švelniau šyptelėjęs, pažiūrėjo atsidėjęs į plintančią šviesą, kuri dabar jau gaisru liepsnojo, paskum dėbtelėjo į klūpantį Bieškantį ir pratarė:

— Stok ir eik į Rytų kalėjimą. Čia abudu su Alkimke man žiūrėkite, kad šviesa neįeitų.

Dabar Bieškantis drauge su ištikimu jam Alkimke saugoja, kad į Rytų kalėjimą neprasiskverbtų nė vienas šviesos spindulėlis; abudu rūpestingai dangsto langus tamsiom skraistėm. O Belzebubskis juos tik laimina, tik laimina.

Tyli naktelė. Miega žemelė. Joks balselis neardo šventosios ramybės. Padangėse žvaigždžių būriai mirga, o požemiuose pančiai žvanga, — iš čia tylus murmėjimas kįla, auga...

„Naktis, tamsi, rami, vaizdi,
iš salionų juokus girdi".

Vilniaus Šmėkla.

dabar yra valdžioj. Be Anglijos paramos Lenkijai sunku būtų gyventi, o tos paramos be abejo ji nustotų, jeigu, kaip to nori kai kurie p. Pilsudskio šalininkai, išvaikytų Seimą ir paskelbtų diktatūrą.

Visai tolygų reiškinį matome Austrijoj; ten taip pat dešinieji, krikdemų partijos vedami, norėjo jėga įvykdyti diktatūrą ir paskelbti tik jiems naudingą naują konstituciją. Po ilgų derybų su Austrijos socialdemokratų partija, kuri ten yra labai galinga, dešinieji turėjo nusileisti. Austrijos įvykiams kuo aiškiausiai įtakos darė Anglijos darbininkų valdžia, užsieniu reikalų ministeris Hendersonas tiesiog parlamente pareiškė, jog Anglija netoleruos Austrijos Heimvero (ginkluotos dešiniųjų šaulių kariuomenės) diktatūros.

Karas, nors ir neoficialus, buvo kilęs tarp Rusijos Sovietų ir Kinų. Kiniečiai buvo atėmę iš bolševikų gelžkelį, kurį rusai buvo pasistatę dar caro laikais per kinų kraštą Mandžuriją. Del tos priežasties tarp tų dviejų valstybių jau keli mėnesiai yra nutraukti visi santykiai. Karas nors ir nebuvo paskelbtas, bet bolševikai atsivežę į Mandžuriją gana daug kariuomenės, pamažėli stūmėsi priekin ir galop atsiėmė gelžkelį gerokai apdaužę kiniečius.

Prancūzijoj mirė 89 metų didelis prancūzų politikas ir veikėjas Klemanso. Jis buvo vyriausybės priešaky karo laiku, jo energija ir geležinė valia labai daug įtakos turėjo kariuomenei ir visai tautai, daugiausiai del jo pastangų prancūzai karą laimėjo. Jis buvo pavadintas „Tigru“ ir „Laimėjimo Tėvu“. Savo testamente tas garsus žmogus įsakė laidoti jį be jokių iškilmių, ceremonijų ir bažnytinių apeigų. Visas politinis ir kultūrinis pasaulis pagerbė mirusį didelį prancūzų patriotą.

Visų kraštų politikai daug kalba apie taiką, bet visos valstybės, išskyrus mažą Daniją, kurioj taip pat, kaip ir Anglijoj prie valstybės vairo stovi darbininkų vadai, nemano nusiginkluoti. Daugely valstybių, kaip nesenai pasakė savo kalboj garsus anglų politikas Loyd Džordž, ginklavimasis net padidėjęs, dabar esą 10 milijonų ginkluotų žmonių daugiau, negu tai buvo prieš Didįjį karą. Anglų valdžia kviečia Ameriką ir kitas dideles valstybes nusiginkluoti bent ant jūrų, sumažinti karo laivynus, bet ar tos pastangos duos daug vaisių, labai abejotina. Nusiginklavimas galės įvykti tik tada, kada visuose kraštuose laimės darbo žmonės.

N. LIETUVA.

Ekonominė kaimo padėtis. Šiemet N. Lietuvos kaimas net šiaurinėse apskrityse, kurios pernai nukentėjo nuo drėgmės, gali pasidžiaugti geru derliumi. Įvairios javų rūšys bendrai imant davė nuo 8 iki penkiolikto grūdo. Tai šiose srityse jau gana geras derlius ir žmonėms yra atliekamų javų. Bet pinigas padaryt nėra lengva, nes javai pigūs: už rugių centnerį temoka tik iki 14 litų, už kviečių iki 20 lt. Tik tie sodiečiai tegali pasidaryt pinigo, kurie prisiauginę kiaulių, paukščių, nes pavyzdžiui už penėtą kiaulę moka net iki 1000 litų, už 10 kiaušinių po 3 litus. Tad šie metai bus geri tiems N. Lietuvos kaimiečiams, kurie prisiauginę mėsai gyvulių.

Karo stovio negiria. Karo stovis ir karo lauko teismai visą laiką nuo N. Lietuvos atgimimo nebuvo visai išnykę, o pastaraisiais metais tos priemonės ypač buvo sutvirtintos. Tačiau šiomis dienomis „Lietuvos Aidas“ buvo patalpinęs vedamąjį straipsnį, kuriame griežtai pabrėžia, kad valdančiosios partijos idealu yra tų griežtų priemonių panaikinimas.

Susiartinimas su Švedija. Švediją ir Lietuvą iš senų laikų rišo gana artimi santykiai. Kurį laiką tie ryšiai buvo kiek atsileidę, buvo net atstovybė Stokholme panaikinta. Bet dabar vėl matoma suartėjimas. Lietuvos atstovybė Švedijoj vėl atnaujinama, Švedų karo atstovas Pabaltės valstybėms persikelia nuolatos gyventi į Kauną; nutrauktos laikinai derybos del degtukų monopolio vėl manoma atnaujinti. Toks suartėjimas su kultūringa neimperialistine valstybe, be abejo, Lietuvai bus naudingas.

Vytauto atmintis. Visoj N. Lietuvoj jau daug susikūrė ir dar vis kuriasi skyriai Komiteto jo atminčiai pagerbti. Be abejo, tos iškilmės, kurios kitais matais įvyks, bus naudingos visai tautai ne tik eisenomis ir kalbomis, bet ir darbais. Daugelis kalinių tikisi gaut palengvinimų, o kultūrinės įstaigos taip pat galės savo darbą išplėsti, nes numatoma, kad bus pastatyta muziejaus rūmai ir dar gal kiti kultūriniai židiniai sukurti.

Keliai. Susisiekimo Ministerija ruošia smulkų planą padidinti geležinkelių ir ypač plentų tinklui. Jei tai greitu laiku būtų įgyvendinta, tai ypač kaime žmonėms būtų didelis palengvinimas.

KRONIKA.

Visuotiniai susirinkimai artinasi. Metams baigiantis įvairios lietuvių organizacijos pradeda ruoštis visuotiniams susirinkimams. Tai sąžinės apyskaitos laikas ir todėl smagu pabrėžti, kad dabar lyg aptilę idejinių priešininkų šmeižtai. Yra vilties, kad jei tikrai krikščioniškai sąžinės apyskaitą stengs padaryti per daug nupuikę veikėjai, gal naujais metais bus net galimas bendras tautiškai kultūrinis darbas nemonopolizuojant pasaulėžiūrų gerumo.

Lietuviai studentai. Lietuviai studentai kasmet vis tvirtėja ir skaičiumi (apie 90 asm.) ir vidujine jėga. Prieš keletą metų patekę universitetan studentai nuo dabartinių labai skyrėsi. Sunkiausiais karo pasekmių laikais veik išimtinai bendrabučių pasingam klusnume išauklėti ir Universitetan patekę negalėjo greit atsipalaiduoti nuo to pasingumo, jei bent kiek pradėję didžiuotis tik tuo, kad jau tapo studentai.

Dabar gi jau visai kas kita. Daugelis studentų yra tikri šio krašto sodžiaus vaikai. O kaipo tokie jau turi realų gyvenimo ir darbo supratimą nesitenkina vien tik miesčioniškais blizgučiais, o daugiau dėmesio kreipia į studijas. Su savo pasaulėžiūra taip pat jau liauja slapstytis. Na o ruošdami pramogas taip pat pradeda rodyti rimtos iniciatyvos, kad ir gruodžio m. 1 d. suruošdami Universiteto Sniadeckių salėj mūsų tautos didvyriui Kudirkai pagerbti akademiją, kuri, nors ir turėjo kai kurių trūkumų, bet bendrai imant padarė rimto įspūdžio.

Latvių svečiai Vilniuj. Daugavpilio Latvių-Lenkų draugijos iniciatyva atvyko šiomis dienomis apžiūrėti Vilniaus apie dvidešimt asmenų, jų tarpe ir Letos atstovas. Lietuvių tautiniams broliams ver-

tėtų lankantis Vilniuje pasinaudoti proga ir apsilankyti lietuvių įstaigose.

Skaityklos. Dabar turime dvi lietuvių skaityklas ir bibliotekas: Mokslo D-jos ir Šv. Kazimiero. Mokslo D-jos skaitykla įrengta tikrai gražiai, patogiai ir jaukiai. Prie stalų gali sutilpti apie 20 žmonių. Pažymėtina, kad moksleiviai skaitykla naudojasi veltui. Apie Šv. Kazimiero D-jos skaityklą plačiau parašysime kitam n-ry.

Moksleiviai suskilo. „Atžalos" ir „Vytauto" kuopos. Pasirodo mūsų moksleiviai, ligšiol veikę vienybėj, jau galutinai suskilo. Susidarė 2 kuopos. Viena su „katalikiška pasaulėžiūra" pasiliko sau seną „*Atžalos*" vardą, antra pasivadinusi aktualiu „*Vytauto*" vardu, nutarė lavintis tautinėj sąmonėj (žiūr. „Laiškai į Redakciją"), atmesdama „katalikišką pasaulėžiūrą". Šios kuopos, (nelyginant Kauno ateitininkai ir tautininkai), jau turėjo savo steigiamuosius susirinkimus. Pirmoji pirmininku išsirinko mkn. *J. Valiukevičių*, antroji gi V klasės mkn. *Vištinį*. (Narių daugiau turi „Vytautas", būtent *64*).

Redakcijos prierašas: Gimnazijai turėtų rūpėti tik mokslas. Jei mokiniai nesugebėjo sukurti vienos bendro lavinimosi kuopos, tai turėtų būti leidžiamos tik atskirų mokslo ir meno šakų kuopos, o ne partyvinio pobūdžio kuopos. Visuomenė laiko gimnaziją ne partijų agitatoriams ruošti, jų kuomažiausiai mums reikalinga. Tie, kurie toj srity norės darbuotis, bestudentaudami išmoks.

Kursai folkloro rinkėjams. Šio mėn. 28, 29 ir 30 d. Vytauto Didžiojo Gimnazijos salėje eis trumpalaikiai kursai folkloro rinkėjams. Kursų reikalą iškėlė lietuviai mokytojai ir tuo reikalu kreipėsi į Lietuvių Mokslo Draugiją. Kas nori kursus lankyti, tepraneša prieš jiems prasidėsiant raštu arba žodžiu Lietuvių Mokslo Draugijai (Vilnius, Gimnazjalna, 4).

ĮVAIRIOS ŽINIOS.

Ties pietų ašigaliu. Šiaurės Amerikos Jungtinių Valstybių vadovaujama lakūno Byrd'o ekspedicija pietų ašigaliui tirti per radio praneša, kad šiomis dienomis skraidžiusi ties pačiu pietų ašigaliu. Ekspedicija rimtai tyrinėja tos pietinės žemės srities plotus, turi ten nusigabenus pakankamai maisto, šiltų drabužių ir susisiekimo priemonių (šunų, rogių, lėktuvų) o dabar, kada ten saulė visai nenusileidžia, gali rimtai ir dirbti. Žinoma, tuo tarpu jokios apčiuopiamos naudos iš tų tyrinėjimų nėra, bet jie patenkina įgimtą žmogaus smalsumą ir visas pasaulis, o ypač amerikiečiai domisi ekspedicijos darbais ir Jungtinių Valstybių prezidentas Hoover'is per radio tyrinėtojus sveikino.

Dabar jau nėra jokios abejonės, kad aplinkui pietų ašigalį plati sniegu ir ledais apklota aukštuma, kuria eina 4 kilometrų aukščio kalnagubrys. Dabartiniu laiku ten net esą nelabai šalta, nes tik iki 8 laipsnių šalčio. Šios ekspedicijos darbai mokslui be abejo bus labai naudingi ir gal padės išspręsti daug nesuprantamų iki šiol gamtos ir klimato reiškinių.

Remarkas rašąs antrą knygą. Londono „Obserwer'io" redaktoriui Remarkas pareiškęs, kad manąs parašyti antrą knygą, kuri, tur būt, bus ir *paskutinė*. Čia jis paliesiąs klausimą: kaip sunkiai *karta, pergyvenusi karą, prisitaikina prie naujų gyvenimo sąlygų*. Be to dar Remarkas pareiškęs, kad jo pirmos knygos didvyrio karo nuotykiai esą — išskyrus mirtį—jo paties pergyvenimai.

Puskarininkas Himelštosas gyvena dar ir yra pašto valdininku. (Galima įsivaizduoti, kaip jautėsi Himelštosas, skaitydamas Remarko knygoj apie save karčią tiesą!).

Kaip minėjome, Remarkas rašysiąs antrą knygą. Sąryšy su tuomi, vienas prancūzų laikraštis praneša, kad ši nauja knyga, nors dar neparašyta, bet jau tapo parduota. Amerikos spaudos koncernui United Press Remarkas pardavė visas savo naujos knygos teises už sumelę pusę milijono dol., t. y. už *5 milij. litų*.

Naujas Remarko veikalas pirmiau pasirodys Amerikoj, vėliau gi ir kitose šalyse. Bet kas žino, ar tik po nepaprasto pirmos Remarko knygos pasisekimo ($1^1/_2$ *milijono* egz. įvairiose pasaulio šalyse), tiesą pasakius pilnai užtarnauto, antras Remarko veikalas mūsų neapvils. Taip paprastai būna su dalykais, kurie per daug karštai laukiami ir per daug jau iš anksto reklamuojami...

Redakcijos atsakymai.

Ūkininkui, Girdėjusiam ir mačiusiam, Perkūnui. Dėkojame už korespondencijas. Prašome rašyti ir toliau. Rašykite tik be smulkmenų ir nurodykite faktus, galinčius suįdominti netik jūsų apylinkę, bet ir plačiąją visuomenę. *Sąlyga:* rašykite aiškiai, švariai ir ne per plačiai.

Redakcija pasilieka sau teisę korespondencijas trumpinti, nes vietos laikraštyje mažai teturime.

SKELBIMAS.

VISUOTINIS METINIS

LIETUVIŲ MOKYTOJŲ SĄJUNGOS

narių

Susivažiavimas

Šaukiamas Š. m. 31 d. 8 val. rytą Vilniuje Vytauto Didžiojo gimnazijos salėje.

Dienotvarkė bus paskelbta vėliau.

Asmens, kurie turi paruošę ar paruoš Susivažiavimui referatų, malonės apie jų turinį pranešti Valdybai bent savaitę prieš Susivažiavimą (Adresas: Didžioji, 2 but. 2).

VALDYBA.

Leidėjas ir atsakomasis redaktorius **Jonas Murinas.** „ZORZOS" Spaustuvė, Vilniuje.